

Norwegian Institute
of International
Affairs

Demokratyzacja energetyki w Polsce i Europie

Czy Kowalscy powinni decydować o kształcie systemu energetycznego?

Kacper Szulecki

Demokracja

„Sposób podejmowania wiążących decyzji dotyczących zbiorowości, łączący te decyzje z interesami i opiniami tych [grup i jednostek], których zachowanie jest przez te decyzje regulowane”

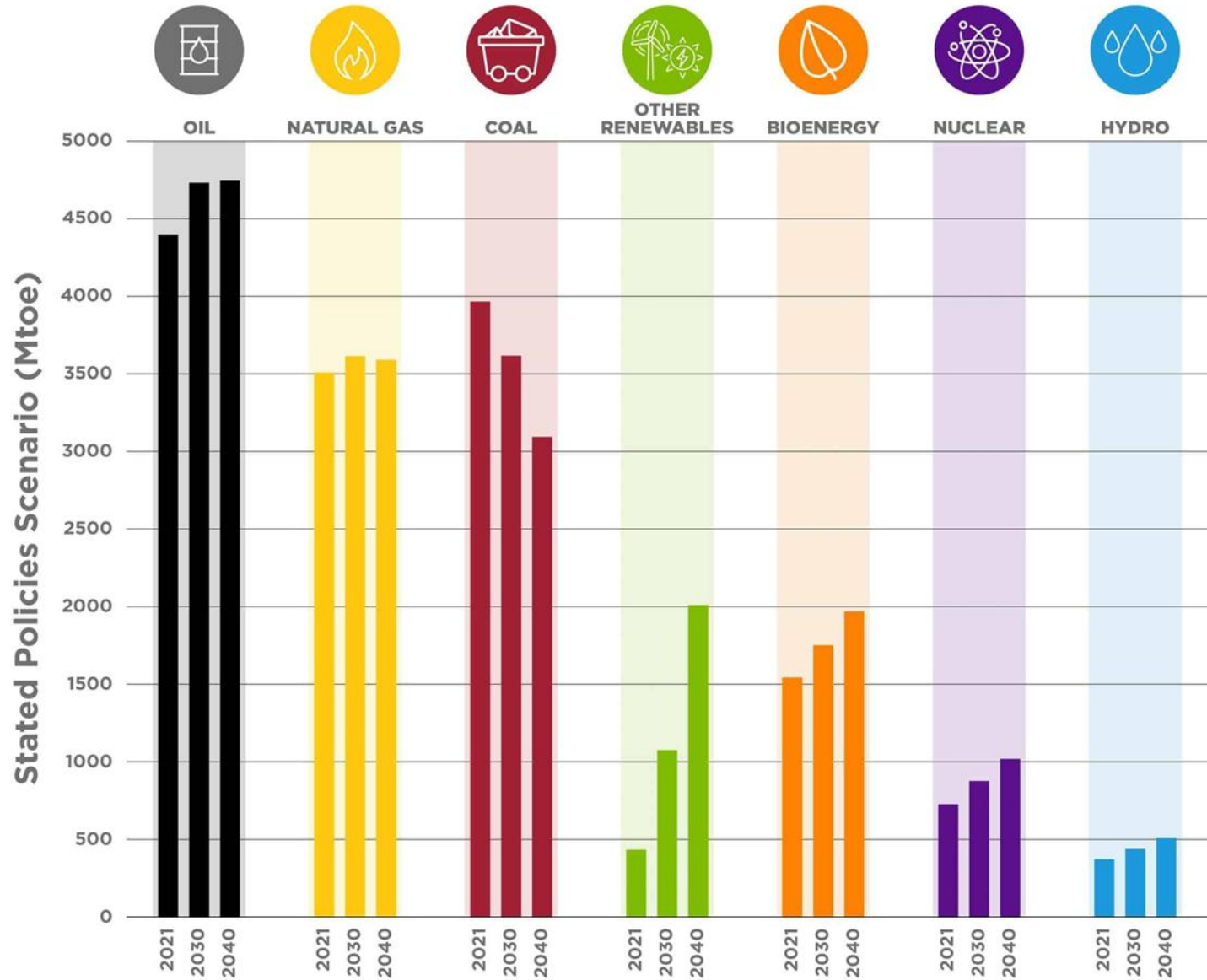
Cohen, J., 2007. Deliberative Democracy. In: S.W. Rosenberg, ed. Deliberation, participation and democracy. Can the people govern? Basingstoke: Palgrave Macmillan, 219–236.

Kontekst

Po co rozmawiać o demokratyzacji energetyki?

- Jesteśmy w trakcie transformacji energetycznej
- Nawet najbardziej odporne siły polityczne tego nie zmienią

CHANGES IN THE GLOBAL ENERGY MIX, 2020 - 2040

Source: IEA Stated Policies Scenario 2021

Demokracja liberalna i jej krytycy

Potrzebujemy więcej demokracji!

Głębszej, bardziej bezpośredniej i angażującej

Potrzebujemy mniej demokracji!

Potrzebujemy szybkich decyzji, sytuacja jest paląca, cel uświęca środki

Dlaczego energia i demokracja?

Wyzwania sektora energetycznego

Starzejąca się infrastruktura i wyczerpywanie paliw kopalnych podważają stabilność energetyczną świata.

Transformacja i decentralizacja energii

Odnawialne źródła energii jak fotowoltaika i wiatr umożliwiają udział lokalnych społeczności i nowych interesariuszy

Kryzys demokracji liberalnej

Demokracja energetyczna przesuwa kontrolę z dużych podmiotów na poziom lokalny i zwiększa udział obywateli.

Wyzwanie dla modelu technokratycznego

Demokracja energetyczna stanowi alternatywę dla rządzenia przez wąską grupę ekspertów bez kontroli społecznej.

Demokracja energetyczna – wprowadzenie

Popularność pojęcia

„Demokracja energetyczna” czy „demokratyzacja energetyki” stała się popularnym hasłem, często używanym jako slogan polityczny, niekoniecznie kategoria analityczna.

Zróznicowane interpretacje

Termin jest różnorako rozumiany, od zwiększonego udziału odnawialnych źródeł po zmianę relacji władzy i sposobu podejmowania decyzji w sektorze energii.

Znaczenie polityczne

Energia staje się obszarem sporu politycznego wpływającym na relacje społeczne i legitymację władzy.

Wyzwanie definicyjne i uzasadnienie

Kluczowe jest jasne zdefiniowanie demokracji energetycznej ale też wyjaśnienie dlaczego demokratyzacja energetyki jest ważna i pożądana

Geneza pojęcia demokracji energetycznej

Ruchy społeczne

Demokracja energetyczna wywodzi się z ruchów społecznych i aktywizmu, a nie z teorii akademickiej

Europejskie i amerykańskie inicjatywy

W Europie i USA idea rozwijała się przez organizacje ekologiczne i związki zawodowe wspierające sprawiedliwą transformację energetyczną.

„Power to the People” – Władza/Moc/Energia dla ludzi

Demokracja energetyczna oznacza udział obywateli w decyzjach i własność infrastruktury energetycznej.

Normatywny charakter pojęcia

Pojęcie łączy wartości równości, sprawiedliwości i ekologii, będąc punktem wyjścia do dalszych postulatów politycznych

Różne podejścia do demokracji energetycznej

❖ Demokracja energetyczna jako cel

Normatywny/filozoficznie umocowany cel do którego powinny dążyć społeczeństwa demokratyczne

❖ Demokracja energetyczna jako proces (i ruch społeczny)

Sz szczególnie w USA, „demokracja energetyczna” to pojęcie opisujące nurt w ruchu ekologicznym i trwający proces podważania władzy oligopolu i firm opartych na energii z paliw kopalnych

❖ Demokracja energetyczna jako rezultat

Demokratyzacja energetyki jako wynik techno-ekonomicznego procesu rozprzestrzeniania się i popularyzacji OZE i decentralizacji systemu energetycznego

Relacje z innymi koncepcjami normatywnymi

Sprawiedliwość energetyczna

Skupia się na moralnych i etycznych aspektach decyzji energetycznych, takich jak dostęp do energii i ubóstwo energetyczne.

Demokracja ekologiczna

Kładzie nacisk na dostęp do informacji, udział społeczeństwa i (nie)sprawiedliwości w decyzjach środowiskowych.

Tymczasem, demokracja energetyczna...

Stawia w centrum relacje władzy i polityczną podmiotowość obywateli w kontroli systemu energetycznego.

Polityczny charakter demokracji energetycznej

Dotyczy suwerenności społeczeństwa, odpowiedzialności ekspertów i kwestionowania struktur ekonomicznych systemu energetycznego.

Co jest demokratycznego w demokracji energetycznej?

Deficyt demokracji w sektorze energetycznym

Decyzje o miksie energetycznym, wyborze i lokalizacji infrastruktury czy kosztach często są podejmowane bez udziału obywateli, co wskazuje na deficyt demokracji.

Energia jako obszar demokratycznego wpływu

Demokracja energetyczna pozwala obywatelom współtworzyć agendę i wpływać na decyzje dotyczące energii.

Krytyka modeli technokratycznych

Demokracja energetyczna podważa liberalno-technokratyczne modele i promuje głębszy udział obywateli.

Problem technokracji w sektorze energii

- Historia sektora energetycznego pokazuje dominację inżynierów i ekspertów wykluczających obywateli z decyzji.
- Technokracja prowadzi do braku społecznej legitymacji i **obniżenia jakości podejmowanych decyzji.**
- Inercja i tendencja do obrony status quo – strach przed zmianą
- Postulat włączenia obywateli jako współdecydentów i **kontrola eksperckiej wiedzy w systemie energetycznym.**
- Ekspersi przyjmują punkt widzenia systemu, którego są częścią. W ten sposób, potrzeby i cele systemu zostają (błędnie) utożsamione z potrzebami społeczeństwa
- Zmiana relacji między wiedzą ekspercką a władzą na rzecz demokratycznej kontroli i rozliczalności.

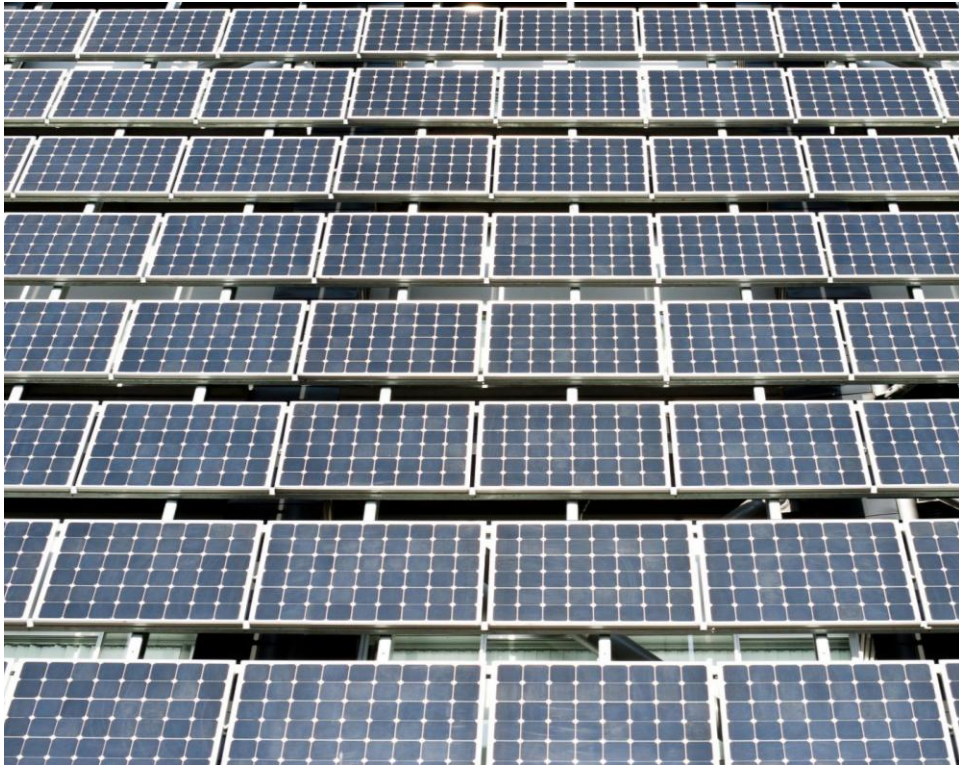

Rola partycypacji obywatelskiej

- Partycypacja obywatelska wymaga realnego wpływu na decyzje, nie tylko formalnych konsultacji i wysłuchań.
- Równość, inkluzywność i przejrzystość są kluczowe dla efektywnych procesów decyzyjnych w demokracji energetycznej.
- Włączenie wiedzy lokalnej i zwiększenie akceptacji społecznej **wzmacnia odporność systemu na konflikty i podnosi jakość decyzji**
- Partycypacja to kluczowy element zarządzania w technologicznie złożonym sektorze energetycznym.

Prosument jako nowy typ obywatela

- Prosument jednocześnie produkuje i konsumuje energię, często korzystając z odnawialnych źródeł energii
- Prosumenci zdobywają niezależność od dużych koncernów i zyskują nową formę sprawczości: w systemie energetycznym, ekonomicznej i politycznej
- **Kolektywne formy prosumeryzmu:** Prosument często działa w spółdzielniach i inicjatywach wspólnotowych łącząc autonomię z działaniem zbiorowym
- Prosument łączy wolność jednostki z odpowiedzialnością za dobro wspólne w transformacji energetycznej.

<i>Forma</i>	<i>Podmiot prawny</i>	<i>Zakres (OZE / energia)</i>	<i>Charakterystyka</i>	<i>Podstawa prawna UE</i>
<i>Wspólnie działający prosumenci OZE</i>	Nie	Tylko OZE	Wspólna produkcja i autokonsumpcja energii (np. w obrębie budynku lub osiedla); brak obowiązku tworzenia nowego podmiotu	Dyrektywa (UE) 2018/2001 (RED II), art. 21
<i>Aktywni odbiorcy działający wspólnie</i>	Nie	Energia elektryczna (nie tylko OZE)	Wspólna produkcja, zużycie, magazynowanie, sprzedaż energii oraz udział w usługach elastyczności	Dyrektywa (UE) 2019/944, art. 2 pkt 8 oraz art. 15
<i>Wspólnota energii odnawialnej (REC)</i>	Tak	Tylko OZE (energia elektryczna, ciepło, chłód)	Lokalna wspólnota o otwartym i dobrowolnym uczestnictwie; cel społeczny lub środowiskowy; demokratyczna kontrola	Dyrektywa (UE) 2018/2001 (RED II), art. 2 pkt 16 oraz art. 22
<i>Obywatelska wspólnota energetyczna (CEC)</i>	Tak	Energia elektryczna (także spoza OZE)	Szerszy zakres działań (produkcja, dystrybucja, sprzedaż, agregacja, magazynowanie); mniej restrykcyjna skala geograficzna	Dyrektywa (UE) 2019/944, art. 2 pkt 11 oraz art. 16
<i>Kolektywna autokonsumpcja OZE</i>	Nie (mechanizm)	Tylko OZE	Mechanizm dzielenia energii pomiędzy wielu odbiorców; realizowany przez prosumentów wspólnie lub w ramach REC	Dyrektywa (UE) 2018/2001 (RED II), art. 21–22

Podsumowanie: Definicja i zastosowanie demokracji energetycznej

Demokracja energetyczna to koncepcja polityczna, według której obywatele są beneficjentami, interesariuszami i rozliczającymi politykę energetyczną.

Kluczowe wymiary demokracji

Trzy główne wymiary to *suwerenność społeczeństwa*, *partycypacyjne rządzenie* oraz *obywatelska własność infrastruktury energetycznej*.

Zastosowanie i znaczenie

Demokracja energetyczna umożliwia ocenę polityk oraz projektowanie inkluzywnych i sprawiedliwych systemów energetycznych.

Submit an article

Journal homepage

13,955

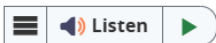
Views

356

CrossRef citations to date

0

Altmetric

RESEARCH ARTICLE

Conceptualizing energy democracy

Kacper Szulecki

Pages 21-41 | Published online: 09 Oct 2017

Cite this article <https://doi.org/10.1080/09644016.2017.1387294>

Check for updates

Full Article

Figures & data

References

Citations

Metrics

Securitization and state encroachment on the energy sector: Politics of exception in Poland's energy governance

Kacper Szulecki

Energy democracy as a process, an outcome and a goal: A conceptual review

Kacper Szulecki ^a , Indra Overland ^b

Original research article

Energy justice and energy democracy: Separated twins, rival concepts or just buzzwords?

Jan Osička ^a, Kacper Szulecki ^{b c} , Kirsten E.H. Jenkins ^{d e}

NPI

Dziękuję

kacper.szulecki@nupi.no